

เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม
ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคมของนักเรียน
โรงเรียนปรางค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา

หน่วยที่ 1

เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง

โดย

นายสุเทพ กันสิงห์

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทย์ฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนปรางค์ทองวิทยา อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนปรางค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา หน่วยที่ 1 เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมตามโครงการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2556 และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการสร้างเอกสารประกอบการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามองค์ประกอบของเอกสารประกอบการฝึกอบรม ตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านอย่างมีระบบ ถูกต้องตามหลักวิชา และผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ

ขอขอบพระคุณ นายมน โสริวัฒนพงศ์ ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนบุญวัฒนา และนายอดุลย์ มุทกันต์ ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนโตนดพิทยาคม ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนปรางค์ทองวิทยาทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจน แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการสร้างเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมเป็นอย่างดี

สุเทพ กันสิงห์

สารบัญ

	หน้า
รายละเอียดเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม.....	1
คำชี้แจงเกี่ยวกับเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม	
หน่วยที่ 1	3
หน่วยที่ 1 เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง.....	5
คำอธิบายหน่วยการฝึกอบรม.....	5
วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม.....	5
เนื้อหาการฝึกอบรม.....	5
กิจกรรมการฝึกอบรม.....	6
สื่อการฝึกอบรม.....	7
การวัดและการประเมินผล.....	7
ใบความรู้ที่ 1.1.....	9
ใบความรู้ที่ 1.2.....	22
ใบงาน หน่วยที่ 1	36
บัตรคำถาม หน่วยที่ 1	37
แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หน่วยที่ 1	38
แบบบันทึกผลการจัดการฝึกอบรม หน่วยที่ 1	39
แบบทดสอบ หน่วยที่ 1	40
แบบประเมินผลงาน หน่วยที่ 1	42
แบบสังเกตพฤติกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หน่วยที่ 1	43
บรรณานุกรม.....	44

**รายละเอียดเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม**

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะทางสังคมของนักเรียน โรงเรียนปรางค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ได้สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ ประกอบการฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมของครู ในโรงเรียนปรางค์ทองวิทยา อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

2. เอกสารประกอบการฝึกอบรมครูที่สร้างขึ้นมีจำนวน 5 หน่วย คือ
หน่วยที่ 1 เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง
หน่วยที่ 2 เรื่อง ร่วมสรรค์สร้างร่างหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมที่เหมาะสม
หน่วยที่ 3 เรื่อง ระดมพลังการพัฒนาหลักสูตร
หน่วยที่ 4 เรื่อง พิสูจน์คุณค่าหลักสูตรด้วยการประเมิน
หน่วยที่ 5 เรื่อง สุขผลิตเพลินการเขียนรายงานการพัฒนาหลักสูตร

3. เอกสารประกอบการฝึกอบรมครูแต่ละหน่วยประกอบด้วย
3.1 รายละเอียดเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนา
หลักสูตรกิจกรรมชุมนุม
3.2 คำชี้แจงเกี่ยวกับเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง
การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม

- 3.3 คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้
- 3.4 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
- 3.5 เนื้อหาการฝึกอบรม
- 3.6 กิจกรรมการฝึกอบรม
- 3.7 สื่อการฝึกอบรม
- 3.8 การวัดและการประเมินผล
- 3.9 ใ้ความรู้
- 3.10 ใบงาน
- 3.11 บัตรคำถาม
- 3.12 แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 3.13 แบบบันทึกผลการจัดการฝึกอบรม
- 3.14 แบบทดสอบ
- 3.15 แบบประเมินผลงาน
- 3.16 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 3.17 บรรณานุกรม

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมทั้งหมด จำนวน 12 ชั่วโมง
ระหว่างวันที่ 26 – 27 ตุลาคม 2556

**คำชี้แจงเกี่ยวกับเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม หน่วยที่ 1**

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะทางสังคมของนักเรียน โรงเรียน ปรังค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา เล่มนี้เป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง ซึ่งจะใช้ประกอบการฝึกอบรม ตามตารางอบรมที่กำหนด ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

2. เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู หน่วยที่ 1 ประกอบด้วย

- 2.1 รายละเอียดเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนา
หลักสูตรกิจกรรมชุมนุม
- 2.2 คำชี้แจงเกี่ยวกับเอกสารประกอบการฝึกอบรมครู เรื่อง
การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม
- 2.3 คำอธิบายหน่วยการฝึกอบรม
- 2.4 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
- 2.5 เนื้อหาการฝึกอบรม
- 2.6 กิจกรรมการฝึกอบรม
- 2.7 การวัดและการประเมินผล
- 2.8 ใบความรู้
- 2.9 ใบงาน
- 2.10 บัตรคำถาม

- 2.11 แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 2.12 แบบบันทึกผลการจัดการฝึกอบรม
- 2.13 แบบทดสอบ
- 2.14 แบบประเมินผลงาน
- 2.15 แบบสังเกตพฤติกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 2.16 บรรณานุกรม

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม จำนวน 1 ชั่วโมง

หน่วยที่ 1

เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษา ความหมาย ความสำคัญ ประเภท และองค์ประกอบของหลักสูตร
ทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

เมื่อศึกษา หน่วยที่ 1 จบแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถ

1. บอกความหมายและความสำคัญของหลักสูตรได้
2. บอกองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปได้
3. อธิบายประเภทของหลักสูตรแต่ละประเภทได้

เนื้อหาการเรียนรู้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. ความสำคัญของหลักสูตร
3. องค์ประกอบของหลักสูตรทั่วไป
4. ประเภทของหลักสูตร

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นทำ

วิทยากรพูดถึงเนื้อหาการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 เรื่อง ศึกษาหลักสูตร ให้กระจ่าง ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบพอสังเขป

2. ขั้นกิจกรรม

2.1 การบรรยาย วิทยากรบรรยายสรุปสาระสำคัญของความหมาย หลักสูตร ประเภทหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตร โดยทั่วไป

2.2 การอภิปรายกลุ่ม วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติ กิจกรรมในใบงาน หน่วยที่ 1

2.3 การทดสอบ วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตอบคำถามใน บัตรคำถาม หน่วยที่ 1 และแบบทดสอบ หน่วยที่ 1

3. ขั้นสรุป

3.1 วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาในหน่วยที่ 1

3.2 วิทยากรทำแบบบันทึกผลการจัดการฝึกอบรมหน่วยที่ 1

3.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 1

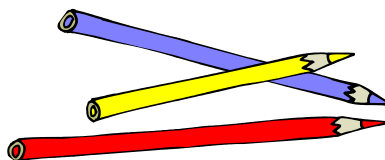

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 ได้แก่
ใบความรู้ที่ 1.1 – 1.2
2. ใบงาน หน่วยที่ 1
3. บัตรคำถาม หน่วยที่ 1
4. แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
หน่วยที่ 1
5. แบบบันทึกผลการจัดการฝึกอบรม หน่วยที่ 1
6. แบบประเมินผลงาน หน่วยที่ 1
7. แบบสังเกตพฤติกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
หน่วยที่ 1

การวัดและประเมินผล

1. การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ ประเภท องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไป โดยใช้แบบทดสอบ หน่วยที่ 1 และแบบประเมินผลงาน หน่วยที่ 1
2. ประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้แบบสังเกต พฤติกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หน่วยที่ 1

รายละเอียดการวัดและการประเมินผลหน่วยที่ 1 สรุปได้ดังนี้

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	แหล่งข้อมูล	เกณฑ์การวัด
1.ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ประเภท และองค์ประกอบของหลักสูตรทั่วไป 2.ความสามารถในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน	1.การทดสอบ 2. การประเมินผล งาน 3.การประเมินพฤติกรรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	1.แบบทดสอบ หน่วยที่ 1 2.แบบประเมิน ผลงาน หน่วยที่ 1 3. บัตรคำถาม หน่วยที่ 1 4.แบบสังเกต พฤติกรรม การฝึกอบรม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หน่วยที่ 1	ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	ผ่านเกณฑ์ 80%

ใบความรู้ที่ 1.1

เรื่อง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาใบความรู้ที่ 1.1 จบแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถ

1. บอกความหมายและความสำคัญของหลักสูตรได้
2. บอกองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปได้

เนื้อหา

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

ได้มีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในที่สนะต่าง ๆ กันดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 9) ได้ให้ความหมายหลักสูตรอีกความหมายหนึ่งว่า หมายถึงหลักสูตรแม่บท คือ หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น เป็นเสมือนแม่บท หรือรัฐธรรมนูญทางการศึกษา สำหรับผู้ที่ปฏิบัติงานด้านนี้จะได้ยึดเป็นแนวทางดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการบริหารสถานศึกษา สิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท ประกอบด้วย

1. เป้าประสงค์และจุดหมายของการศึกษา
2. นโยบายและหลักการจัดการศึกษาของชาติแต่ละระดับ
3. โครงสร้างหลักสูตร

4. เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนไปสู่

จุดหมาย

5. เวลาเรียน ได้แก่ จำนวนปีที่ต้องการเรียน เวลาเรียนแต่ละปี และเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มวิชาในแต่ละสัปดาห์

6. ข้อกำหนดอื่นๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการประเมิน การเรียน

วรรณชก รูปมงคล (2548 : 8) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบกับการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้

สมปอง พรามเอก (2551 : 30) กล่าวว่า หลักสูตร คือ กระบวนการ จัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่จัดขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ต่างๆ จนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองตามเป้าหมาย ของการศึกษา

ฉันท ชาติทอง (2552 : 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมโครงการหรือแผน ซึ่งประกอบด้วย ความมุ่งหมาย ของการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุดวัฒน์ (2554 : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนหรือมวลประสบการณ์ และ หรือกิจกรรมที่จัดทำให้ผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์

สุวิจักขณ์ อธิคมกุลชัย (2554 : 24) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ความสามารถทักษะ คุณลักษณะ โดยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ปัญญา และสามารถดำรงชีวิตชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาของผู้เรียนให้เป็นตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ชวลิต ชูกำแหง (2555 : 13) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวล ประสบการณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน มีทั้งส่วนที่เอกสาร หลักฐาน กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม สื่อวัสดุ ต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา

ทาบ (Taba, 1962 : 11) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง แผนสำหรับการเรียนรู้

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974 : 2-3) ให้ความหมายว่าหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความตั้งใจด้านโอกาสเพื่อ การจัดบรรยากาศให้คนได้รับการศึกษาร่วมกันและสิ่งอื่นๆ โดยมีระยะเวลา และเนื้อหาที่จัดไว้ให้อย่างแน่นอน

มาร์ชและสตาฟฟอร์ด (Marsh and Stafford, 1984 : 2-3) ได้สรุป ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ หลักสูตร หมายถึง

1. เนื้อหา รายวิชาที่ได้กำหนดไว้
2. ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนได้จัดเตรียมไว้ให้แก่ผู้เรียน
3. แผนต่างๆ ประสบการณ์ทั้งหลายทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน
4. ผลผลิตทางการเรียนรู้ทั้งหลายที่โรงเรียนได้วางแผน

โอลิวา (Oliva, 1992 : 4) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง แผน หรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สรุป

หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนรู้ ซึ่งกำหนดไว้อย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และพัฒนาการในทุกด้านตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ และรวมถึงหลักสูตรซ่อนเร้น (Hidden Curriculum) ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

หลักสูตรคืออะไร ครูควรเข้าใจให้กระจ่าง
เพื่อเป็นแนวทางจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

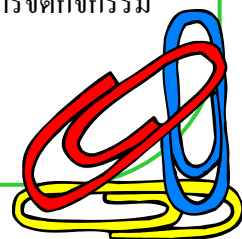
ความสำคัญของหลักสูตร

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ต่างๆ กัน ดังนี้
 พงษ์ศักดิ์ ภูกามขาว (ฉันท ชาติทอง, 2550 : 8 อ้างอิงมาจาก
 พงษ์ศักดิ์ ภูกามขาว, 2540 : 18-19) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้
 ดังนี้

1. หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู
2. หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม
และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าเด็ก
ควรได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรงและแก่สังคม
4. หลักสูตรย่อมกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็ก
มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและบำเพ็ญ
ประโยชน์แก่สังคม
5. หลักสูตรย่อมกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วย
ความราบรื่นและผาสุก
6. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความ
ประพฤติ ทักษะและเจตคติ ในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและบำเพ็ญ
ประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

สันต์ ธรรมบำรุง (ฉันท ชาติทอง, 2552 : 7 อ้างอิงมาจาก
 สันต์ ธรรมบำรุง, 2527 : 152) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้
 9 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงาน
ของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ

3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล หรือเป็นธรรมเนียมในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาอีกด้วย

5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุม ดูแล ติดตาม ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคต ได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด

8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษา โดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ชวลิต ชูกำแหง (2555 : 22) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญ ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่ยจบการศึกษาในระดับนั้นๆ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมี หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา
3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลติดตามผลของการศึกษาได้ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองตลอดทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน
4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครู เนื่องจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้
5. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป
6. หลักสูตรเป็นเครื่องทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สรุป

ความสำคัญของหลักสูตร มีดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายของเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็น โครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงาน
และการพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา
6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัด
ประสบการณ์ว่าผู้เรียน และสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็น
ประโยชน์แก่เด็กโดยตรง
7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะ
ช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของ
ประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็ก
ให้เป็นไปด้วยความราบรื่น และผาสุกเป็นอย่างไร
9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าเป็น
อย่างไร
10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ
ความประพฤติ ทักษะ

หลักสูตรมีความสำคัญหลายด้าน ทั้งให้ความรู้
ความประพฤติ และทักษะ สำหรับผู้เรียน

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไป

ได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ต่างๆ กันดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (บุญเลียง ทุมทอง, 2553 : 14 ; อ้างอิงมาจาก สุมิตร คุณานุกร, 2520 : 9) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ธีรกร บัวศรี (2543 : 8 - 9) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายทางการศึกษา (educational goals and policies) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) เป็นผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (types and structures) ซึ่งลักษณะและแผนผังที่ แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (subject objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา (content) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มีรวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objective) เป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (curriculum materials and instructional media) ได้แก่ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถววีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

สังัด อุทรานันท์ (ฉันท ชาติทอง, 2552 : 11 ; อ้างอิงมาจาก สังัด อุทรานันท์, 2538 : 234 - 241) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่คือ

1. ส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตร ประกอบด้วย

1.1 จุดมุ่งหมาย ซึ่งแยกออกเป็น

1.1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป

1.1.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1.2 เนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 ข้อเท็จจริง และความรู้ธรรมดา

1.2.2 ความคิดรวบยอด และหลักการ

1.2.3 การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์

1.2.4 ทักษะทางกาย

1.2.5 เจตคติและค่านิยม

2. ส่วนประกอบอื่นที่นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตร ได้แก่

2.1 เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร

2.2 การเสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

2.3 การเสนอแนะแนวทางและการใช้สื่อการเรียนการสอน

2.4 การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (พจนีย์ มั่งคั่ง, 2553 ; อ้างอิงมาจาก วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537 : 5) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร คือ

1. วัตถุประสงค์

2. เนื้อหาวิชา

3. วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. วิธีการประเมินผล

ฉันท ชาติทอง (2552 : 12) ได้สรุปว่าองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร คือ

1. จุดหมายของหลักสูตร เป็นผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

2. โครงสร้างเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

3. อัตราเวลาเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ครบกระบวนการและมีประสิทธิภาพ

4. กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5. การวัดและการประเมินผล เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของหลักสูตรก่อนและหลังการนำไปใช้

ไทเลอร์ (Tyler, 1950 : 78) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร และวางแผนการสอนไว้ว่า ผู้ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของ หลักสูตร 4 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 2) การเลือก เนื้อหาวิชา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การประเมินผลหลักสูตร

ทาบา (Taba, 1974 : 424 - 425) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีต้อง ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์ เฉพาะวิชา 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 3) กระบวนการจัดการเรียน การสอน และ 4) การประเมินผล

โบซอง (Beauchamp, 1981 : 67 - 70) กล่าวว่า องค์ประกอบ หลักสูตรมี 4 ส่วน คือ

1. ขอบข่ายเนื้อหา หมายถึง การกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระการ เรียนรู้
2. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์หลังจากที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว
3. การวางแผนการใช้หลักสูตร หมายถึง ได้มีการวางแผนการสอน หรือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องเป็นผู้คิดค้นกระบวนการเรียนการ สอนให้ดีที่สุด
4. การพิจารณาตัดสิน หมายถึง มีการกำหนดเกณฑ์การตัดสินผล การเรียนรู้ต่างๆ

สรุป

องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไป มีดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตรเป็นการระบุแนวคิดที่สำคัญที่จะพัฒนาให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการให้เกิดขึ้น จุดหมายของหลักสูตร เป็นการระบุความมุ่งหวังที่ต้องการให้นักเรียนมีคุณลักษณะ หรือศักยภาพในด้านใดด้านหนึ่ง
2. เนื้อหา ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายสาระการเรียนรู้โครงสร้างรายวิชา เวลาเรียน เป็นส่วนที่ระบุโครงสร้างเนื้อหา หน่วยกิจกรรมที่จะนำไปกระตุ้นหรือเป็นเครื่องมือพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถสมรรถนะ คุณลักษณะตามกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวทางการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ระบุแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสามารถพัฒนานักเรียนให้ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ โดยมีสื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การวัดและประเมินผล เป็นส่วนที่ระบุกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด และเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรให้เข้าใจ

เพื่อนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

ใบความรู้ที่ 1.2

เรื่อง ประเภทของหลักสูตร

วัตถุประสงค์

- เมื่อศึกษาใบความรู้ที่ 1.2 จบแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถ
- อธิบายประเภทของหลักสูตรแต่ละประเภทได้

เนื้อหา

ประเภทของหลักสูตร

การจัดแบ่งประเภทหลักสูตรอาจจัดแบ่งได้เป็นหลายลักษณะ ซึ่งขึ้นอยู่กับเกณฑ์ระยะเวลา หรือจุดมุ่งหมายเฉพาะ ในที่นี้การจัดประเภทหลักสูตรแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ประเภทหลักสูตรแบ่งตามเกณฑ์ในการพัฒนาหลักสูตร

ประเภทหลักสูตรที่แบ่งตามเกณฑ์ในการพัฒนาหลักสูตร แบ่งได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทระดับชาติ หลักสูตร

แกนกลาง (Core curriculum) หรือหลักสูตรแม่บทระดับชาติ หมายถึง หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับผู้เรียนระดับใดระดับหนึ่งทั่วประเทศ โดยผู้เรียนทั่วประเทศจะยึดโครงสร้างของหลักสูตรร่วมกัน แต่จะมีรายละเอียดบางอย่าง

แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่นหลักสูตรปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรอาชีวศึกษา และหลักสูตรอุดมศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการบังคับไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนพลเมืองต้องผ่านหลักสูตรนี้เพื่อพัฒนาบุคคลให้ผ่านมาตรฐานขั้นต่ำสุดในระดับที่เท่ากัน

ประยงค์ เนาวบุตร (2545: 5) กล่าวว่า หลักสูตรแกนกลางในทุกระดับการศึกษาจะต้องวางแผนการพัฒนาหลักสูตรการสอนให้บังเกิดผลโดยตรงกับผู้เรียนในด้านความรู้ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแนวทางที่พึงประสงค์ ประารถา การถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมทักษะปลูกฝังเจตคติค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

บุญชม ศรีสะอาด (2546: 19) ได้กล่าวถึงหลักสูตรแกนกลางว่า เป็นหลักสูตรแม่บทที่เขียนไว้กว้างและบรรจุมสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน หรือเป็นหลักสูตรที่รวบรวมเนื้อหาความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนเข้าด้วยกันให้มีความสัมพันธ์และผสมผสานกัน ให้สามารถนำมาใช้ในชีวิตจริงโดยคำนึงถึงความต้องการทางสังคมเป็นหลัก มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เข้าใจชีวิตและสังคม เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลาง หมายถึง หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาติที่พัฒนาขึ้นให้ใช้กับผู้เรียนระดับใดระดับหนึ่งทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเท่าเทียมกัน

1.2 หลักสูตรท้องถิ่น มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อุบลรัตน์ กิจไมตรี(2544: 40) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือการนำหลักสูตรแม่บทมาปรับขยาย สร้าง เพิ่มเติม กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ เนื้อหาสาระ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและมีเจตคติอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแม่บทที่กำหนดไว้

เจียมพดล ไชยาลักษณ์(2546: 4) กล่าวถึง หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่น จึงมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึก ทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพ และสังคมให้ดียิ่งขึ้น

กาญจนา บุญส่ง (2551: 137) กล่าวถึง หลักสูตรท้องถิ่นจะมีเนื้อหาสาระและมวลดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะ หลักสูตรท้องถิ่นจะมี 2 ลักษณะ คือ หลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นระยะสั้นสำหรับผู้เรียนในท้องถิ่น ทุกวัย ทุกระดับอายุ เช่น หลักสูตรการประดิษฐ์จักสานใบตาล เป็นต้น หลักสูตรท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งเป็นหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเสริมหลักสูตรกลางให้มีความสมบูรณ์ขึ้น หลักสูตรประเภทนี้จะใช้ร่วมกับหลักสูตรแกนกลาง โดยอาจจัดเป็นวิชาอิสระที่ให้เลือกเรียน หรือไม่จัดเป็นรายวิชา แต่อาจจัดเป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ผู้สอนสามารถดัดแปลงเนื้อหาที่กำหนดจากส่วนกลางมาประยุกต์ โดยนำเอาสาระทรัพยากร เทคนิควิธีของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ได้

ปัจจุบันได้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาสู่โรงเรียนและสถานศึกษาทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

สรุป หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่จัดทำขึ้นโดยการนำหลักสูตรแกนกลางมาพัฒนาสำหรับผู้เรียนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

1.3 หลักสูตรสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

เจียมพล ไชยาลักษณ์(2546: 4) กล่าวถึง หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคล พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียนชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

ธีระขย ปิยะปรีชายุทธ(2548: 20) ได้สรุปหลักสูตรสถานศึกษาว่า หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยการเรียนรู้ และประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผน เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปี

หรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละปีหรือภาค และกำหนด
คุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นแผนหรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของ
การจัดการศึกษาในแต่ละสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้
ความสามารถ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของ
ตน โดยสถานศึกษาจะต้องนำกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 ไปจัดทำเป็นสาระหลักสูตรสถานศึกษาผนวกกับสาระ
การเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด เพื่อ
พัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ
รวมทั้งเป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(www.gotoknow.org สืบค้นกัน
วันที่ 8 ธันวาคม 2553)

สรุป หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ
ขึ้นเพื่อเป็นแผน หรือแนวทางในการเรียนรู้และประสบการณ์ตามที่
สถานศึกษาแต่ละแห่งได้วางแผนและพัฒนาหลักสูตร เพื่อส่งเสริมและ
พัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพของตนเอง

2. ประเภทหลักสูตรแบ่งตามลักษณะของเนื้อหาวิชาหรือมวล ประสบการณ์

ได้มีผู้แบ่งประเภทหลักสูตรตามลักษณะของเนื้อหาวิชาหรือมวล
ประสบการณ์เป็น 6 กลุ่มดังนี้

2.1 หลักสูตรรายวิชา (Subject curriculum) มีผู้กล่าวถึงไว้ดังนี้

ทวิศักดิ์ จินดานุรักษ์(2546: 79) ได้ให้ความหมายหลักสูตรรายวิชา
ว่าเป็นหลักสูตรใหญ่ที่มีโครงสร้างของเนื้อหาวิชาแยกออกจากกันเป็น
รายวิชา โดยไม่จำเป็นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าในด้านเนื้อหาหรือ
การสอน หรือเนื้อหาวิชาที่สำคัญและจำเป็นต่อการเรียนรู้ ตัวอย่างของ
หลักสูตรรายวิชาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่นิยมใช้กันอยู่
ทั่วไป คือระบบหน่วยกิต เป็นต้น

ธีรารัง บัวศรี(2543) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะที่สำคัญของหลักสูตร
รายวิชาดังนี้

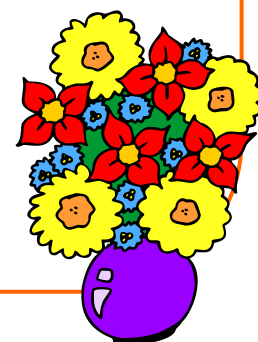
1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนโดยใช้
วิชาต่างๆ เป็นเครื่องมือ โครงสร้างของหลักสูตร จึงประกอบไปด้วยวิชา
ต่างๆหลายวิชา ที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอาจมีส่วนสัมพันธ์กับสังคมหรือไม่ก็ได้
และโดยทั่วไปหลักสูตรนี้มักไม่คำนึงถึงผลที่เกิดแก่สังคมเท่าใดนัก
3. จุดประสงค์ของแต่ละรายวิชาในหลักสูตร เน้นการถ่ายทอด
เนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะวิชานั้นๆ
4. โครงสร้างของเนื้อหาวิชา ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาของแต่ละวิชา
ที่มีความเป็นเอกเทศ ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่น และจะถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบ
เป็นขั้นเป็นตอน

5. กิจกรรมการเรียนการสอน เน้นเรื่องการถ่ายทอดการเรียนรู้ ด้วยการมุ่งให้ผู้เรียนจำเนื้อหาวิชาการส่งเสริมพัฒนาการในด้านอื่นๆ ถือว่าเป็นเรื่องของกิจกรรมนอกหลักสูตร หรือเป็นผลพลอยได้จากการเรียนรู้เนื้อหาวิชา

6. การประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งในเรื่องความรู้และทักษะในวิชาต่างๆที่ได้เรียนมา

นอกจากนี้หลักสูตรรายวิชา อาจหมายถึง หลักสูตรย่อยแต่ละรายวิชา หลักสูตรรายวิชานี้จะแตกย่อยมาจากหลักสูตรกลุ่มวิชาและต้องนำมาแตกย่อยต่อไปเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์โดยรวมจากแผนพิมพ์เขียวของระบบการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรแกนแม่บทระดับชาติ หลักสูตรรายวิชา มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) ลักษณะรายวิชา ประกอบด้วย รายละเอียด ชื่อรายวิชา สถานภาพของรายวิชานั้นๆ จุดมุ่งหมายรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา 2) รายละเอียดการแบ่งเนื้อหาในรายวิชา แบ่งออกเป็นหน่วยต่างๆ 3) จุดประสงค์การเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ 4) รายละเอียดของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชานั้น

สรุป หลักสูตรรายวิชา หมายถึง หลักสูตรที่มีโครงสร้างของเนื้อหาวิชาแยกออกจากกันเป็นรายวิชา ซึ่งอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกันหรือไม่ก็ได้ โดยมีลักษณะเฉพาะของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของแต่ละรายวิชาในหลักสูตร โครงสร้างของเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้

2.2 หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา (Correlated curriculum) มีผู้

กล่าวถึง หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชาว่ามีความหมาย ดังนี้

ประยงค์ เนาวบุตร (2545: 11) กล่าวว่า หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา หมายถึง หลักสูตรที่เน้นหนักในเรื่องการถ่ายทอดความรู้และยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลักในการสอน ซึ่งมุ่งถ่ายทอดเนื้อหาสาระวิชาความรู้ต่างๆ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของสังคม หรือเน้นถ่ายทอดความรู้ของแต่ละวิชาเป็นหลัก และนำเอาความรู้จากวิชาอื่นที่สัมพันธ์กันมาผนวกเข้าไปด้วยกัน เช่น นำวิชาวรรณคดีไทยไปสัมพันธ์กับวิชาศิลปะ เป็นต้น

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ(2549: 18) กล่าวว่า เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรรายวิชา ทั้งนี้เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของหลักสูตรรายวิชาที่เนื้อหาของหลักสูตรแยกจากกันเด็ดขาด ลักษณะของหลักสูตรยังเป็นรายวิชาเช่นเดิมแต่ได้นำเนื้อหาวิชาที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกัน มาวางแผนการสอนร่วมกัน วิชาที่นำมาสัมพันธ์กันอาจเป็นวิชาในสาขาเดียวกัน หรือต่างสาขา แต่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันก็ได้

สรุป หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา หมายถึง หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดความสัมพันธ์รายวิชาที่เกี่ยวข้องกัน โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาต่างๆ ที่สอดคล้องหรือส่งเสริมซึ่งกันและกันมาเชื่อมโยงเข้าหากัน และเน้นหนักในการถ่ายทอดความรู้ ยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลักในการสอน เช่น การกำหนดเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง ตามโครงสร้างและสาระของวิชานั้น และนำเอาสาระของวิชาอื่นที่สัมพันธ์กันมารวมกันไว้ เมื่อครูสอนจะสอนไปตามเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด โดยเน้นการถ่ายทอดความรู้ของแต่ละวิชาเป็นหลัก และนำความรู้จากวิชาอื่นที่สัมพันธ์กันมาผนวกเข้าไปด้วย

2.3 หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlated curriculum) มีผู้

กล่าวถึงความหมายดังนี้

ประยงค์ เนาวบุตร(2545: 12) กล่าวว่า หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ เป็นหลักสูตรที่เน้นเรื่องการถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาวิชา และยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลักในการสอน เช่นเดียวกับ หลักสูตรแบบรายวิชาและหลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา การจัดเนื้อหาวิชามุ่งการผสมผสานความรู้ (Integration of knowledge)

การจัดเนื้อหาสาระที่ใกล้เคียงกันมารวมกันเป็นหมวดวิชาเดียวกัน เช่น หมวดวิชาคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย เลขคณิต เรขาคณิต พีชคณิต ตรรกศาสตร์ เป็นต้น

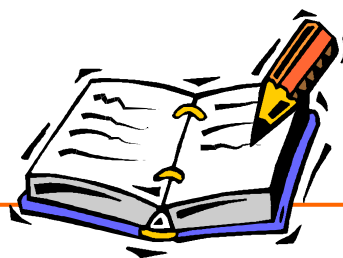
สรุป หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ หมายถึง หลักสูตรที่เน้นเรื่องการถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาวิชาและยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลักในการสอน เช่นเดียวกับหลักสูตรแบบรายวิชาและหลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา การจัดเนื้อหาสาระวิชามุ่งให้เกิดการผสมผสานความรู้ เช่น หลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 หมวดวิชาภาษาไทย ประกอบด้วย วิชาวรรณคดีไทย การใช้ภาษาไทย และหลักภาษาไทย เป็นต้น

2.4 หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์ (Activity or experience curriculum) มีผู้ให้ความหมายดังนี้

ประยงค์ เนาวบุตร(2545: 12) กล่าวถึง หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์นี้ว่า หมายถึง หลักสูตรที่ได้แนวคิดและความเชื่อจากปรัชญาพัฒนาการนิยม(Progressivism) ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งเป็นนักการศึกษาชาวอเมริกันที่เห็นว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์จะทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยเน้นพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และจัดการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้นหลักสูตรจึงเน้นการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน(Learning by doing) การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นการแก้ปัญหา ต้องเป็นนักวางแผน นักจิตวิทยา นักแนะแนว และนักพัฒนาการส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ จะประเมินพัฒนาการของผู้เรียนในทุกๆด้าน

กาญจนา บุญส่ง(2551: 19) กล่าวถึง หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์ว่า เป็นหลักสูตรที่ยึดหลักการว่า ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่คำนึงถึงประสบการณ์ที่มีประโยชน์ และมีการวางแผนร่วมกัน การทำกิจกรรมเน้นการแก้ปัญหา โดยยึดหลักปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม(Progressivism) ซึ่งผู้เรียนจะต้องรู้จักวิธีการแก้ปัญหา ลงมือทำวางแผนด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ การจัดการเรียนการสอนเหมาะสำหรับเด็กระดับชั้นประถมศึกษา ปัจจัยที่เอื้อต่อหลักสูตรนี้ คือ ครู โรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นต้น

สรุป หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์ เป็นหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก โดยยึดหลักการที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ และประสบการณ์สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ดังนั้น การจัดหลักสูตรจึงเน้นการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนต้องรู้จักวิธีแก้ปัญหา ลงมือกระทำ วางแผนด้วยตนเอง

2.5 หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Life Functions and process curriculum) มีผู้กล่าวถึง หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ดังนี้

หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หมายถึง หลักสูตรที่ได้รับแนวคิดจากปรัชญาพัฒนาการนิยมของจอห์น ดิวอี้ โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ และประสบการณ์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่เน้นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วมในการเรียนและทำกิจกรรมด้วยตนเอง (Active learning) (ประยงค์ เนาวนุตร 2545:13)

นอกจากนี้เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) กล่าวว่า โลกประกอบด้วยกิจกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) กิจกรรมเพื่อความอยู่รอด 2) กิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพ 3) กิจกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรธิดา 4) กิจกรรมเกี่ยวกับรักษาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมทางสังคมและการเมือง 5) กิจกรรมเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างเพื่อความสุข ดังนั้นรูปแบบของหลักสูตรจะหมุนรอบแกนหลักทั้ง 5 ด้านของกิจกรรมชีวิต (กาญจนา บุญส่ง 2551: 18 – 19)

สรุป หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม คือหลักสูตรที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมกิจกรรมวิชาชีพ ทักษะชีวิต สังคมวัฒนธรรม และการเมือง เป็นต้น

2.6 หลักสูตรแบบบูรณาการ มีผู้กล่าวถึง หลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้

หลักสูตรแบบบูรณาการ(Integrated curriculum) หมายถึง หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดที่ว่า การจัดประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดยจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น อาจจัดทำขึ้นมาจากหลักสูตรกว้างโดยนำเอาเนื้อหาวิชาต่างๆมาหลอมรวมกัน ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวิชาหมดไป โดยรวมเอาประสบการณ์การเรียนรู้จากหลายๆวิชามาจัดเป็นหมวดหมู่ของประสบการณ์เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ (2549: 27) กล่าวถึง หลักสูตรแบบบูรณาการว่า มีกระบวนการบูรณาการหลายลักษณะ ดังเช่น

- 1) การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นจากผู้สอนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆกับหัวเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น การอ่านเขียน การคิดคำนวณ หรือ
- 2) การบูรณาการแบบคู่ขนาน เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นจากผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนวิทยาศาสตร์เรื่องเงากับผู้สอนเรื่องศิลปะนำมาบูรณาการ เรื่องเทคนิคการวาดภาพรูปที่มีเงา หรือ
- 3) การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกันได้ เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้

ผู้เรียนรู้ภาษา รู้คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรม
ค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้า หรือทำ
กิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนสุขศึกษาจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการ
การรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น หรือ 4) การบูรณาการแบบ
โครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกัน
สร้างสรรค์โครงการขึ้น และใช้เวลาการเรียนรู้ต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง
ด้วยการนำเอาชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมกัน
เป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกันในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียน
เป็นทีมในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ผู้สอนสามารถ
แยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ
กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

สรุป หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิด
ที่ว่า การจัดประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดย จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
ยิ่งขึ้น อาจจัดทำขึ้นมาจากหลักสูตรกว้าง โดยนำเอาเนื้อหาวิชาต่างๆ
มาหลอมรวมกัน ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวิชาหมดไปโดยรวม
เอาประสบการณ์การเรียนรู้จากหลายๆ วิชามาจัดเป็นหมวดหมู่ของ
ประสบการณ์เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถ
นำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีกระบวนการ
จัดการเรียนการสอนหลายลักษณะ ได้แก่ 1) การบูรณาการแบบผู้สอนคน
เดียว 2) การบูรณาการแบบคู่ขนาน 3) การบูรณาการแบบสหวิทยาการ
4) การบูรณาการแบบโครงการ

สรุป

ประเภทของหลักสูตรมีหลายประเภทตามแต่ความเชื่อและแนวคิดในการจัดการศึกษาของแต่ละสังคม ซึ่งอาจจัดแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.ประเภทหลักสูตรตามเกณฑ์ในการพัฒนาหลักสูตรได้แก่

1.1 หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทระดับชาติ (Core curriculum) เป็นหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาติที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับผู้เรียนระดับใดระดับหนึ่งทั่วประเทศ

1.2 หลักสูตรท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรแกนกลางที่พัฒนาจากส่วนกลางมาปรับขยายเพิ่มหรือสร้างหลักสูตรใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 หลักสูตรสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่ประกอบด้วยการเรียนรู้ และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปี รายภาค การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเภทหลักสูตรแบ่งตามลักษณะของเนื้อหาวิชาหรือมวลประสบการณ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ หลักสูตรรายวิชา หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์วิชา หลักสูตรแบบกิจกรรมหรือประสบการณ์ หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม และหลักสูตรแบบบูรณาการ

หลักสูตรมีหลายประเภทควรศึกษาขอบเขตและแนวทาง
แต่ละประเภทให้ชัดเจน

ใบงาน หน่วยที่ 1

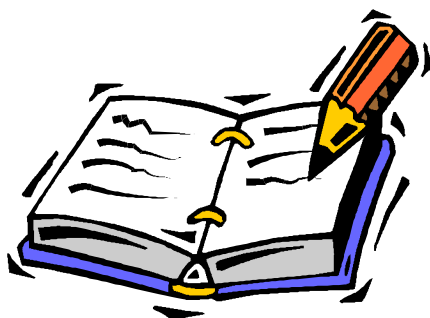
เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร โดยทั่วไปและประเภทของหลักสูตร

กิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแบ่งกลุ่มเป็น 10 กลุ่ม กลุ่มละ 4 – 6 คน ตามความสมัครใจและให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน และเลขานุการกลุ่ม
2. ให้แต่ละกลุ่มศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แล้วเขียนเป็นแผนผังความคิด (Mind Map)
3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงานของกลุ่มในที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่ออธิบายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

บัตรคำถาม หน่วยที่ 1
เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง

คำชี้แจง

ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้
ให้ถูกต้องสมบูรณ์

1. จงอธิบายความหมายและความสำคัญของหลักสูตรตามที่ท่านเข้าใจมา
โดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. จงอธิบายประเภทของหลักสูตรตามที่ท่านเข้าใจมาโดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (Reflective Journal)

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเขียนบันทึกผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่าง
การฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร
กิจกรรมชุมนุมตามความเป็นจริง

หน่วยที่..... เรื่อง.....

[illegible]

**แบบบันทึกผลการจัดการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมครู
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม สำหรับวิทยากร**

คำชี้แจง ให้วิทยากรบันทึกผลการจัดการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกอบรม
ตามโครงการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม
ตามความเป็นจริง

หน่วยที่..... เรื่อง.....

[illegible]

แบบทดสอบ หน่วยที่ 1

เรื่อง ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง

โรงเรียนปรางค์ทองวิทยา อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

- คำชี้แจง**
- แบบทดสอบ หน่วยที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน
  - การตอบแบบทดสอบ หน่วยที่ 1 ให้กาเครื่องหมาย X ลงในช่อง ☐ ได้ ตัวอักษร ก, ข, ค และ ง ที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวบนกระดาษคำตอบที่ครูแจกให้โดยใช่ เวลาสอบ 10 นาที

1. ข้อใด คือความหมายของหลักสูตรที่เหมาะสมที่สุด

- ก. แผนการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนได้เรียน
- ข. แผนการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้นให้ ผู้เรียนได้เรียนอย่างเป็นระบบ
- ค. มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ความคิด และค่านิยม
- ง. แผนการจัดมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่ จัดไว้สำหรับนักเรียนได้เรียนรู้ใน โรงเรียน

2. ข้อใดคือความสำคัญของหลักสูตร

- ก. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
- ข. เป็นการกำหนดจำนวนผู้เรียน
- ค. เป็นการกำหนดจำนวนผู้สอน
- ง. เป็นการกำหนดงบประมาณการทำงาน

3. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไป

- ก. เนื้อหาสาระ
- ข. สื่อการเรียนรู้
- ค. การวัดผลประเมินผล
- ง. กระบวนการเรียนการสอน

4. องค์ประกอบแรกของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ ข้อใด

- ก. เกณฑ์การวัดผลประเมินผล
- ข. โครงสร้างหลักสูตร
- ค. คำอธิบายรายวิชา
- ง. วิทยุทัศน์

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อแรกที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือข้อใด

- ก. มีวินัย
- ข. ใฝ่เรียนรู้
- ค. อยู่อย่างพอเพียง
- ง. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ใช้ตัวเลือกต่อไปนี้ตอบคำถามข้อ 6 – 10

- ก. หลักสูตรแกนกลาง
- ข. หลักสูตรรายวิชา
- ค. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา
- ง. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

6. เป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. เป็นหลักสูตรที่มีองค์ประกอบ คือ ลักษณะรายวิชา รายละเอียด การแบ่งเนื้อหา จุดประสงค์การสอน และรายละเอียดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

8. เป็นหลักสูตรที่ได้แนวความคิดจากปรัชญาพัฒนาการสอนของจอห์น ดิวอี้

9. เป็นหลักสูตรที่เขียนไว้คร่าวๆ และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน

10. เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดความสัมพันธ์รายวิชาที่เกี่ยวข้องกัน โดย เป็นการถ่ายทอดความรู้เป็นหลัก

แบบประเมินผลงาน

หน่วยที่ 1

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมินทำการประเมินผลงานจากการทำใบงานของผู้เข้ารับ
การฝึกอบรมโดยให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในตารางการประเมิน

ผลงาน คนที่	ตรงตาม วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ (5)	นำความรู้จาก การฝึกอบรม มาใช้ (10)	การนำไปใช้ ในการ ปฏิบัติงาน (10)	ความ ตั้งใจ (5)	รวม (30)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

**แบบสังเกตพฤติกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
โครงการฝึกอบรมครู เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม หน่วยที่ 1**

ข้อมูลทั่วไป

หน่วยที่.....ชื่อหน่วย.....

ผู้ถูกสังเกต.....สถานที่สังเกต.....

วัน / เดือน / ปี ที่สังเกต.....

ข้อมูลในการสังเกต

1. การให้ความร่วมมือของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการฝึกอบรม

.....
.....

2. ความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการดำเนินการฝึกอบรม

.....
.....

3. การแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

.....
.....

4. การถามและการตอบคำถามของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

.....
.....

5. ผลการดำเนินการจัดฝึกอบรมของหน่วยที่ 1 โดยภาพรวม

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

บรรณานุกรม

- กาญจนา บุญส่ง. เอกสารคำสอนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2551.
- ฉันท ชาติทอง. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : เพชรเกษมการพิมพ์, 2552.
- เจียมพดล ไชยาลักษณ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาด้านการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น และสาระเพิ่มเติม โรงเรียนสังกัด อำเภอสะเมิง สำนักงานเขตพื้นที่เชียงใหม่ เขต 2. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการวิจัย การศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- ชวลิต ชูกำแพง. หลักสูตร การวิจัย และพัฒนา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. “ประเภทหลักสูตร,” ในประมวลสาระชุดวิชาการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน หน่วยที่ 2 หน้า 49 – 120 . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.
- ทิพย์อนงค์ เลื่อนพุกวัฒน์. “แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร,” ในเอกสาร การสอนชุดวิชาการประเมินหลักสูตร หน่วยที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554.
- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.
- ธีระยง ปิยะปรีชายุทธ. รายงานการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการบูรณาการ หลักสูตรท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรแกนกลางของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชัยภูมิ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพรีน, 2553.

ประยงค์ เนาวบุตร. “แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน”, ในประมวลสาระ
ชุดวิชาการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน หน่วยที่ 1 หน้า 1 – 47.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.

พจน์ัย มั่งคั่ง. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.

วรรณชก ฐปมงคล. การพัฒนาหลักสูตรวิชา (ส31101) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทับกฤชพัฒนา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2548.

ศักดิ์ศรี ปานะกุล และคณะ. หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2549.

สมปอง พรามนอก. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากใบยางพารา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.

สุวิจักขณ์ อธิคมกุลชัย. การพัฒนาหลักสูตรวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์
ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

อุบลรัตน์ กิจไมตรี. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศ.ษ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2544.

Beauchamp. G. **A Curriculum Theory**. Itasca, Illinois: P.F. Peacock, 1981.

Marsh, Colin & Ken Stafford. **Curriculum : Australia Practices and Issues**. Australia :
Mc Graw-Hill book Company Australia Pty Limited, 1984.

Oliva, Peter F. **Developing the Curriculum.** 3rd ed. New York: Harper Collins Publisher, 1992.

Taba, Hilda. **Curriculum Development: Theory and Practice.** 4th ed. New York : Harcourt, Brace and World, 1962.